

แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการติดตาม คนหายและศพนิรนาม ภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 Guideline of Dissemination for Tracking Missing Persons and Unidentified Remains of Personal Data Protection Act B.E. 2562

พลอยศมน เอี่ยมศิลา*
Ploisamon Iamsila
สุภัทรชัย อุทัยทอง**
Supattarachai Uthaithong

■ บทคัดย่อ

ในปัจจุบันนี้มีปัญหาในเรื่องของคนหายและศพนิรนามเป็นจำนวนมาก ที่จะต้องติดตามค้นหาและต้องตรวจพิสูจน์เพื่อระบุตัวตน สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีอำนาจและหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลของคนหายและศพนิรนามให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือและสนับสนุนการติดตามคนหาย และการพิสูจน์ศพนิรนามของหน่วยงานของรัฐ แต่อย่างไรก็ตามการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้นต้องตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมา และความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่จะได้รับผลกระทบ เนื่องจากจากการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านั้น เพราะเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) หรือทางอินเทอร์เน็ต มากยิ่งขึ้น ทำให้ข้อมูลต่าง ๆ สามารถโอนถ่ายและรับ-ส่งกันได้อย่างสะดวก

* นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Forensic Scientist Professional Level. Division of Missing and Unidentified Person System Development, Central Institute of Forensic Science

** พนักงานคดีปกครองปฏิบัติการ สำนักงานศาลปกครองกลาง
Administrative Case Officials. Administrative Court of Thailand

Received: 27 January 2023 Revised: 10 July 2024 Accepted: 12 July 2024

และใช้เวลาเพียงไม่นาน แต่ความก้าวหน้าด้วยความรวดเร็วนี้ทำให้เกิดผลกระทบที่มีความเสี่ยงสูงมากยิ่งขึ้นตามมา เช่น การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีผลให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและความเสียหายขึ้นกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของส่วนบุคคล จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2565 เป็นต้นมา ได้มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับหนึ่งขึ้น คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือที่ได้ยินเป็นการทั่วไปว่า PDPA : Personal Data Protection Act เพื่อเป็นการรับรองการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

บทความนี้มีจุดประสงค์ช่วยแนะนำแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของคนหายและศพนิรนาม เพื่อคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ข้อมูลและให้การเผยแพร่ข้อมูลนั้นเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ส่งผลให้สามารถช่วยเหลือในการติดตามคนหายและศพนิรนามได้อย่างรวดเร็ว เข้าถึงง่าย ขยายวงกว้างมากขึ้น มีช่องทางในการแจ้งหรือให้ข้อมูลได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามคนหายและศพนิรนามเพื่อให้พวกเขาได้กลับบ้านหรือญาติสามารถติดตามหาเพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้มากยิ่งขึ้น เพื่อดำรงความยุติธรรมต่อสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สืบต่อไป

คำสำคัญ : การเผยแพร่, คนหาย, ศพนิรนาม

■ Abstract

Currently, there are many cases of missing persons and unidentified remains whose identities have to be tracked and verified. The Central Institute of Forensic Sciences in Thailand is an institution that has the authority and responsibility to disseminate information about missing persons and unidentified remains to the public as a means of helping and supporting government agencies in tracking missing persons and identifying unidentified remains. However, disseminating information currently requires awareness of the consequences and privacy of individuals who will be affected by such dissemination due to the rapid advances in technology with greater use of social media or the internet. As a result, transferring or transmitting data is convenient and fast. This leads to more high-risk impacts, such as violations of the privacy rights of personal data, which results in nuisance and damage to the owners of personal data. The Personal Data Protection Act B.E. 2562, commonly known as the PDPA: Personal Data Protection Act to ensure the protection of personal data of data subjects, has been enforced since June 1, 2022.

This article introduces guidelines for disseminating the personal information of missing persons and unidentified remains to account for the potential consequences of disseminating information. Moreover, such information should be disseminated with caution. Accordingly, this guideline can help in tracking missing persons and unidentified remains quickly. This approach is easily accessible, is gradually expanding and is a simple and convenient channel for informing or providing information. For these reasons, it aims to increase the efficiency of tracking missing persons and unidentified remains. It is primarily to return them to their homes or to perform religious ceremonies among their relatives. Finally, this can be further applied to maintain social justice and human dignity.

Keyword: Dissemination, Missing Persons, Unidentified Remains

■ บทนำ

เนื่องจากในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีนั้น ได้มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการใช้สื่อกลางทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น ทำให้ข้อมูลต่างๆ สามารถโอนถ่ายรับ ส่งกันได้อย่างสะดวก ใช้เวลาเพียงไม่นาน แต่ความก้าวหน้าด้วยความรวดเร็วนั้นก็ทำให้เกิดผลกระทบที่มีความเสี่ยงสูงมากยิ่งขึ้นตามกัน เช่น การถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

ส่วนบุคคล สร้างความเดือดร้อนรำคาญและความเสียหายขึ้นกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของส่วนบุคคล จึงเป็นเหตุสมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไกหรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป เพื่อคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้องค์กรหรือหน่วยงานปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2565 ได้มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับหนึ่งขึ้นคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือที่ได้ยินเป็นการทั่วไปว่า PDPA : Personal Data Protection Act เพื่อเป็นการรับรองการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ได้กำหนดให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม(ค.พ.ศ) โดยมีผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นฝ่ายเลขานุการของ ค.พ.ศ. และคณะอนุกรรมการทั้ง 3 คณะ (The Regulation of the Office of the Prime Minister on Search of Missing Person and Identification of Unidentified Persons and Remains B.E. 2564) ซึ่งมีกองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของ ค.พ.ศ.

และจากการประชุมคณะทำงานภาคประชาสังคม ด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม มีข้อเสนอให้ฝ่ายเลขานุการฯ ศึกษาและจัดทำแนวทางการรวมถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูลและภาพคนหาย และศพนิรนาม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางเดียวกันของหน่วยงานรัฐ และภาคประชาสังคม เป็นการลดข้อโต้แย้งในการเผยแพร่ข้อมูล และตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ให้การเผยแพร่ข้อมูลอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสังคมและช่วยเหลือประชาชนเป็นหลัก การเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเมื่อพบคนหายและศพนิรนามได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวก และธำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คนหาย คือ บุคคลที่หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่สามารถติดต่อได้ หรือไม่มีใครรู้แน่ชัดว่า บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ และศพนิรนาม คือ ศพหรือชิ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์ที่ทำให้เชื่อหรือมีเหตุอันควร สงสัยว่ามีบุคคลใดเสียชีวิต โดยไม่สามารถระบุได้ว่า ศพหรือชิ้นส่วนอวัยวะเป็นบุคคลใด จึงต้องมีการติดตามหา โดยใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง รวมทั้งจะทำให้มีการแจ้งเบาะแสเพิ่มเติม เพิ่มประสิทธิภาพในการติดตาม เพื่อให้ประสพผลสำเร็จพบตัวบุคคลหรือยืนยันบุคคลศพนิรนามและนำกลับสู่ครอบครัวได้

การศึกษาในครั้งนี้เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลทางระบบสารสนเทศในประเทศไทย ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จึงได้ศึกษารูปแบบ

การเผยแพร่ข้อมูลคนหายและศพนิรนามจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนาม และนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสังคมไทย เพื่อต้องการให้การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเพื่อให้การนำเสนอภาพหรือข้อมูล ไม่เป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยในการติดตามคนหาย และพิสูจน์ศพนิรนาม

วัตถุประสงค์ของการศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กับการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการติดตามคนหายและศพนิรนาม เพื่อเข้าใจในหลักการพื้นฐานของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สร้างความตระหนักคู่ต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้นเป็นแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนหายและศพนิรนาม ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนาม เพื่อช่วยแนะนำแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของคนหาย และศพนิรนาม และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ข้อมูลและให้การเผยแพร่ข้อมูลนั้นเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ส่งผลให้สามารถช่วยเหลือในการติดตามคนหายและศพนิรนามได้อย่างรวดเร็ว เข้าถึงง่าย ขยายวงกว้างมากขึ้น มีช่องทางในการแจ้งหรือให้ข้อมูลได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามคนหายและศพนิรนามเพื่อให้พวกเขาได้กลับบ้านหรือญาติสามารถติดตามหาเพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้มากยิ่งขึ้น เพื่อดำรงความยุติธรรมต่อสังคมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สืบต่อไป

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ถูกตรารขึ้นโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อป้องกันการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้แจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ และไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สามารถอธิบายได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลมีฐานทางกฎหมาย เพื่ออ้างได้ว่ามีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการประมวลผลจะนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้ทำอะไร ภายใต้หลักความปลอดภัยและสมเหตุสมผล เป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่ถูกนำไปใช้ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย หรือนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกกฎหมาย สร้างความตระหนักรู้ต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล (personal data) หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ (มาตรา 6)

ข้อมูลส่วนบุคคลแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป เช่น ชื่อ, ที่อยู่, เบอร์โทรศัพท์, e-mail
2. ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอ่อนไหว เป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ แต่มีความละเอียดอ่อนและเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ (มาตรา 26) เช่น ข้อมูลสุขภาพ, ความคิดเห็นทางการเมือง,

พฤติกรรมทางเพศ, ประวัติอาชญากรรม, ข้อมูลชีวภาพ

ผู้เกี่ยวข้อง 3 บทบาทในพระราชบัญญัติฉบับนี้

1. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (data subject) คือ บุคคลธรรมดาผู้มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งข้อมูลนั้นได้บ่งชี้ไปถึงบุคคลดังกล่าวไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (data controller) คือ บุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ เช่น การจัดทำมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ในกรณีที่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นั้นใช้หรือเปิดเผยข้อมูล โดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ ฯลฯ

3. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (data processor) คือ บุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งดำเนินการในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ เช่น ดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น เว้นแต่เป็นคำสั่งที่ขัดต่อกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำและเก็บรักษาบันทึกการรายการของกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไว้

หลักการพื้นฐานสำคัญใน หมวดที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ตามหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้มีการกำหนดขอบเขตในเรื่องหลักการดำเนินการและหลักการปฏิบัติ ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติจะมีความเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลรวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะและวิธีการปฏิบัติ โดยจะต้องให้บุคคลนั้นได้รับความยินยอมที่ประกอบด้วยลักษณะของความยินยอมที่จะต้องถึงค่านึงถึงความปลอดภัย การควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่จะต้องได้รับความยินยอม เป็นต้น ซึ่งความยินยอมนั้นต้องทำโดยชัดแจ้ง โดยจัดทำเป็นหนังสือ หรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรืออาจกระทำด้วยวิธีอื่นก็ได้ และในการขอความยินยอมนั้น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ลักษณะของการขอความยินยอม

- ข้อความการขอความยินยอมต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน
- มีลักษณะของแบบหรือข้อความที่เข้าใจเข้าถึงได้ ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย
- ไม่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์
- ค่านึงในความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนในการให้ความยินยอม มีทางเลือกในการปฏิเสธให้ความยินยอมแม้จะไม่มีบริการให้ยินยอมในบางส่วนก็ยังจะได้รับบริการอยู่
- ต้องไม่มีเงื่อนไขในการให้ความยินยอม

เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องสำหรับการเข้าทำสัญญาหรือขอรับบริการ (อย่าเก็บอะไรที่ไม่จำเป็นหรือเกี่ยวข้อง)

หากการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นทำโดยไม่ชอบตามที่กำหนด จะไม่มีผลผูกพันเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และไม่ทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถอ้างความยินยอมเพื่อทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ (มาตรา 19)

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมทุกครั้ง (มาตรา 24) หากเป็นการใช้ข้อมูลดังกล่าวต่อไปนี้

- (1) ทำเอกสารประวัติศาสตร์ วิจัย สถิติ
- (2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล
- (3) เป็นการจำเป็นเพื่อปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญา หรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น
- (4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (6) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอ่อนไหว (มาตรา 26) ที่เกี่ยวกับ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันจะกระทำไม่ได้ หากไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด

(2) เป็นการดำเนินการกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีการคุ้มครองที่เหมาะสม โดยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นออกไปภายนอก

(3) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(5) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ก่อนหรือขณะที่เก็บรวบรวม จะกระทำไปในทางที่แตกต่างจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ไม่ได้ กล่าวคือ ผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคลต้องไม่กระทำการอันนอกเหนือวัตถุประสงค์

แต่ได้มีข้อยกเว้นไว้ว่า ถ้าหากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ทราบและให้ความยินยอมแล้วก่อนกระทำการใด หรือในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้ (มีกฎหมายให้อำนาจ) (มาตรา 21)

และการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์ที่ขอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการเก็บข้อมูลที่มากเกินไปจนความจำเป็น (มาตรา 22)

3. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(1) สิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบรายละเอียด (สิทธิพื้นฐานที่ทุกคนได้รับ) (privacy notice) เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ทราบว่า จะนำข้อมูลไปใช้เพื่ออะไร (มาตรา 23) และโดยหลักแล้วนั้นการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลต้องเก็บจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง (มาตรา 25)

(2) สิทธิในการถอนความยินยอม (right to withdraw consent)

(3) สิทธิขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล (right to access)

(4) สิทธิขอให้โอนข้อมูลส่วนบุคคล (right to data portability) (มาตรา 31)

(5) สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (right to objection) (มาตรา 32)

(6) สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ (right to erasure)

(7) สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 34)

(8) สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 35)

4. เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO : Data Protection Officer) ของตน ในกรณีนี้

(1) เป็นหน่วยงานของรัฐตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) การดำเนินกิจกรรม จำเป็นต้อง ตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลหรือระบบอย่าง สม่ำเสมอโดยเหตุที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็น จำนวนมาก (เช่น ธนาคาร) ตามที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนด

(3) กิจกรรมหลักเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26

เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาจเป็นพนักงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลหรือเป็นผู้รับจ้างให้บริการตามสัญญากับผู้ควบคุมข้อมูล ส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ก็ได้

5. เหตุการณ์ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล ต้องแจ้งเหตุการณ์ละเมิดข้อมูล ส่วนบุคคลแก่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้าภายใน 72 ชั่วโมง

นับแต่ทราบเหตุเท่าที่สามารถจะทำได้ และ แจ้งเหตุการณ์ละเมิดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทราบพร้อมกับแนวทางการเยียวยาโดยไม่ชักช้า

6. การจัดทำบันทึกรายการ (มาตรา 39)

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจัดทำและ จัดเก็บรักษานโยบายการกิจกรรมประมวลผล ข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละประเภทกิจกรรมไว้ จัดให้อยู่ในรูปแบบหนังสือหรืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และสามารถเข้าถึงง่าย เมื่อมีการร้องขอต้อง สามารถแสดงข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และสำนักงานคณะกรรมการฯ ตรวจสอบได้

7. สิทธิร้องเรียน (มาตรา 73)

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียน ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวล ผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงลูกจ้างหรือผู้รับจ้าง ของบุคคลดังกล่าว ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้หรือประกาศที่ได้ออกตาม พระราชบัญญัตินี้ และการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัตินี้ อาจมีความรับผิดชอบ ทางแพ่ง ทางอาญา และโทษทางปกครองใน ต่างประเทศ (Personal Data Protection Act B.E. 2562)

การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการติดตามคนหาย และศพนิรนาม

ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ จัดทำตัวอย่างซึ่งเป็นรูปแบบในการเผยแพร่ ข้อมูลของคนหาย และศพนิรนามไว้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลคนหาย

รูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลคนหาย

การเผยแพร่รูปคนหายควรเน้นใช้รูปหน้าตรง หรือรูปที่เห็นใบหน้าชัดเจน รูปที่เป็นปัจจุบันที่สุดที่สามารถหาได้ ณ ขณะนั้น และสามารถเผยแพร่ได้มากกว่า 1 ภาพ ภาพครึ่งตัว ภาพด้านข้าง ภาพการแต่งกาย ภาพอริยาบทต่างๆ หรืออาจจะใช้ภาพเสมือน หรือภาพวาดของคนหายก็ได้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการติดตามคนหาย

ชื่อ-นามสกุล หรือ ชื่อเล่น
เพศ
วันที่หาย
สถานที่หาย
อายุ ณ วันที่หาย
น้ำหนัก
ส่วนสูง
สาเหตุการหาย
รูปร่างพรรณาสัญฐาน : เช่น ลักษณะสีผิว รูปร่าง สีมผม
ลักษณะเด่น : เช่น รอยสัก แผลเป็น ตาหนี ไร ฟันที่คนทั่วไปสามารถมองเห็น หรือจดจำได้
เครื่องแต่งกายและทรัพย์สินติดตัว หรือเครื่องประดับที่ใส่เป็นประจำ
ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น หายตัวไปพร้อมรถจักรยานยนต์ สี ยี่ห้อ เลขทะเบียนอะไร
ข้อมูลติดต่อ : หากพบเห็นคนหายให้ติดต่อผู้ใด

ที่มา: พลอยศมน เอี่ยมศิลา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

ภาพที่ 2 ภาพรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลศพนิรนาม

รูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลศพนิรนาม

การเผยแพร่ภาพศพจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิในกรณีที่มีภาพลักษณะรุนแรง มีเลือดบนใบหน้า หรือลักษณะ เน่าเปื่อย อืด บวม หรือภาพที่จะทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ควรที่จะเผยแพร่ลงสื่อออนไลน์ หากมีความจำเป็นต้องเผยแพร่ภาพที่มีลักษณะรุนแรงหรือน่ากลัว ควรมีการนำภาพมาลดความคมชัดหรือเบลอภาพบริเวณที่มีความน่ากลัว ข้อมูลที่เผยแพร่ต้องระวังผลกระทบที่อาจมีผลต่อการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือไม่ ต้องยึดในเจตนาว่าต้องการให้ผู้ใดหรือผู้ติดตามหา มาพบข้อมูลและพบเจอญาติของตนเอง

การเผยแพร่ข้อมูลศพนิรนามสามารถทำได้เฉพาะหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น หากไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐแต่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลศพนิรนามต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าของข้อมูลเท่านั้น

ชื่อ-นามสกุล หรือ ชื่อเล่น : หากทราบชื่อศพที่พบ (ที่คาดว่าสงสัยว่าเป็นบุคคลนั้น)
เพศ : เพศโดยแท้จริงของศพที่พบ
วันที่พบศพ : วันเวลาที่พบศพ
สถานที่พบศพ : สถานที่พบศพ บริเวณใด ตำบล อำเภอ จังหวัด
ข้อมูลรูปร่างพรรณาสัญฐาน : เช่น ลักษณะสีผิว รูปร่าง ความสูง
เครื่องแต่งกายและทรัพย์สินติดตัว : เสื้อผ้าเครื่องประดับ ยี่ห้อที่สวมใส่ ขณะที่พบศพ
ลักษณะเด่น : เช่น รอยสัก แผลเป็น ตาหนี ไร ฟัน ปาน ที่คนทั่วไปสามารถมองเห็น หรือจดจำได้
ลักษณะพิเศษ : เช่น นิ้วด้วน ตาเหล่ แขนขาด้วน
ข้อมูลเพิ่มเติม : รายละเอียดเพิ่มเติมที่ต้องการแจ้งเพื่อช่วยในการติดตาม เช่น พบศพอยู่ในรถ สี ยี่ห้อ อะไร
ข้อมูลติดต่อ : หากพบศพนิรนามให้ติดต่อผู้ใดหรือหน่วยงานใด

ภาพหน้าตรงศพ

ที่มา: พลอยศมน เอี่ยมศิลา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

■ บทสรุป

จากการศึกษาหลักการพื้นฐานของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อมาปรับใช้กับงานเผยแพร่ข้อมูลคนหาย และศพนิรนาม อันเป็นงานเกี่ยวกับด้านนิติวิทยาศาสตร์ อยู่ภายใต้หน้าที่ตามกฎหมายของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรา 4(2) ที่มีให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ การทำงานตามหน้าที่ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แต่อย่างไรก็ดีสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วย

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ในข้อ 13(5) ที่กำหนดให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม และให้มีหน้าที่และอำนาจในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับคนหายคนนิรนาม และศพนิรนาม ให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือและสนับสนุนการติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามของหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จึงมีอำนาจเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้ประชาชนทราบได้

ดังข้างต้น การเผยแพร่ข้อมูลเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ในการสื่อสารข้อมูลให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ เช่น Facebook, Line, Twitter, Instagram, Application ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อช่วยในการติดตามคนหายและศพนิรนามที่รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และกว้างขึ้นกว่าในอดีต สามารถช่วยแชร์ข้อมูลที่เผยแพร่ได้ และมีช่องทางในการแจ้งหรือให้ข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น สามารถขยายโอกาสในการติดตามคนหายและศพนิรนามเพื่อให้สามารถระบุตัวบุคคลได้

แม้จะไม่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แต่ก็สามารถนำหลักการพื้นฐานของพระราชบัญญัตินั้นมาเป็นแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ป้องกันไม่ให้ถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในการถูกละเมิด ในภายหลัง ช่วยสนับสนุนการช่วยเหลือประชาชน คุ้มครองสังคมและอำนวยความสะดวก เช่น

(1) การเผยแพร่ข้อมูลของคนหายและศพนิรนามนั้น ต้องได้รับความยินยอมจากญาติหรือผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเป็นผู้แจ้งข้อมูลก่อนที่จะมีการเผยแพร่ข้อมูลนั้น โดยการยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้ง ควรมีการขอความยินยอมเสมอ และทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานในการแจ้งได้ ทั้งต้องแจ้งวัตถุประสงค์แก่ผู้แจ้งว่าจะนำข้อมูลอะไรไปใช้ในการเผยแพร่ มีทางเลือกให้ผู้แจ้งว่าต้องการให้เผยแพร่ข้อมูลใด มีระยะเวลาเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาเท่าใด ผู้เผยแพร่ก็ต้องเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับความยินยอมเท่านั้น และหากผู้แจ้งต้องการถอนความยินยอมดังกล่าวก็สามารถ

กระทำได้โดยไม่ต้องกระทำโดยง่ายเช่นเดียวกับการให้ความยินยอม หน่วยงานต้องมีช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และเมื่อมีการขอลอนความยินยอมแล้วให้หน่วยงานนั้นยกเลิกและลบข้อมูลที่ได้มีการเผยแพร่ไปโดยเร็ว หรือกรณีที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้วจึงหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาข้อมูลนั้นไว้ ให้มีการยกเลิกและลบข้อมูลนั้นทันที เช่น เมื่อได้มีการพบตัวคนหาย หรือสามารถระบุตัวของศพนิรนามได้แล้ว ให้มีการจำหน่ายชื่อออกจากฐานข้อมูล และทำการลบข้อมูลที่ได้เผยแพร่ไปแล้วโดยเร็ว

(2) การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลคนหายและศพนิรนามต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง คำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ได้รับความยินยอมเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็น และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของข้อมูล หรือประชาชนที่จะได้รับ เพื่อการติดตามและพิสูจน์ โดยไม่มีการลดทอนคุณค่าและอำรงศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์และอำนวยความสะดวกคุ้มครองสังคมได้

ทั้งนี้ การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลคนหายคนนิรนาม และศพนิรนามนั้น ต้องกระทำในขอบเขตภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 32 อันเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุด ที่กำหนดให้ การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560)

ดังนั้น การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว

ต้องกระทำโดยไม่กระทบต่อสิทธิหรือทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย และต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ เว้นแต่เพื่อประโยชน์สาธารณะและต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลคนหายและศพนิรนามเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนในการติดตามบุคคลสูญหายให้กลับมาสู่ถิ่นที่อยู่กับครอบครัว และการระบุตัวของศพนิรนามได้เป็นการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นผู้ใดซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ต้องการตามหาให้พบก็เป็นได้ จึงเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้นเอง

■ ข้อเสนอแนะ:

บทความนี้นอกจากจะต้องทำให้การเผยแพร่ข้อมูลคนหายและศพนิรนามเป็นไปอย่างถูกต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเคารพต่อความเป็นส่วนตัวของผู้สูญหายและครอบครัว เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ควรสร้างความตระหนักรู้จัดอบรมหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประกาศคนหายและศพนิรนาม การประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและขอความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้คนในสังคมมีความระมัดระวังและมีความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้เพิ่มโอกาสในการค้นหาคนหายและศพนิรนามได้กลับคืนสู่ครอบครัว การเผยแพร่ข้อมูลคนหายและศพนิรนามจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสามารถส่งผลดีต่อสังคมในหลายด้าน

■ **บรรณานุกรม**

Constitution of the Kingdom of Thailand,
B.E. 2560 (2017)

Personal Data Protection Act B.E. 2562

The Regulation of the Office of the Prime
Minister on Search of Missing Person
and Identification of Unidentified Persons
and Remains B.E. 2564

